

Norecopa
c/o Veterinærinstituttet
Postboks 750 Sentrum
0106 Oslo
<https://norecopa.no>
tlf. 41 22 09 49
post@norecopa.no

Årsberetning for 2017

2017 i et nøtteskall	3
<i>Hva har vi oppnådd?</i>	3
<i>Hvor har pengene kommet fra?</i>	4
<i>Hva har pengene gått til?</i>	4
Milepæl: Norecopas retningslinjer for planlegging av dyreforsøk (PREPARE)	4
Milepæl: Norecopas internasjonale nettsider	6
Milepæl: Norecopas konsensumøte om feltforsøk	8
Milepæl: Tildeling av Norecopas 3R-pris	8
Milepæl: Miljøberikelse for laks i laboratorieforsøk (ENRICH Fish)	9
Milepæl: Norecopa fylte 10 år i 2017	9
Vedlegg	11
1) Om organisasjonen	11
Norecopas sammensetning og mål	11
Norecopas styre og årsmøte	11
Norecopas valgkomité	12
Sekretariatet	12
Arbeidsmiljøet, likestilling og miljøpåvirkning	13
Norecopas medlemmer	13
2) Økonomi	13
Regnskapet for 2017	13
Ekstern støtte i 2017	15

3) Formålsrettet aktivitet	15
Norecopas fagseminar	15
PREPARE: Norecopas retningslinjer for planlegging av dyreforsøk	16
Norecopas nettsider	17
Prosjektet ENRICH Fish	18
Norecopas 3R-pris	21
Norecopas publikasjoner i 2017	22
Nyhetsbrev	22
Vitenskapelige artikler	22
Kronikker og leserbrev	23
Deltagelse på faglige møter	23
Kontaktmøter	24
Stortinget.....	24
Forskningsrådet og NENT.....	25
Mattilsynet	25
Oppdatering av databasene NORINA og TextBase	25
Samarbeid med de andre nordiske 3R-sentrene	26
Danmarks 3R-Center.....	26
Sveriges 3R-Center.....	27
Foredragsturné i Tyskland	27
Norecopa i sosiale medier	27
Øvrige aktiviteter i 2017	28

2017 i et nøtteskall

Norecopa er en konsensus-plattform som arbeider for å fremme “de 3 R’ene” (Replacement, Reduction, Refinement)¹ innenfor dyreforsøk i Norge. Du kan lese mer om Norecopas sammensetning og mål i vedlegget til årsberetningen.

Norecopa fylte 10 år den 10. oktober 2017. Organisasjon har hatt stor fremgang i 2017.

Hva har vi oppnådd?

Norecopas viktigste milepæl i 2017 har vært:

- Utgivelsen av PREPARE-retningslinjer for planlegging av dyreforsøk
- En økning i bruken av Norecopas nettsider internasjonalt
- Videreutvikling av nettsidene, i samarbeid med US Department of Agriculture
- Et internasjonalt konsensusmøte om bruken av dyr i feltforsøk
- Tildelingen av Norecopas 3R-pris
- Avslutningen av prosjektet ENRICH Fish
- Fagseminarer i forbindelse med årsmøtet og 10-års dagen
- Utgivelsen av en jubileumsbok som beskriver Norecopas aktiviteter siden stiftelsen

Disse milepælene er omtalt i hoveddelen av denne rapporten. Andre aktiviteter er beskrevet i vedlegget.

Norecopa fortsetter å publisere vitenskapelige artikler, i tillegg til å utvide sine egne nettsider:

Norecopas publikasjoner er beskrevet i mer detalj i vedlegget til årsberetningen.

---

¹ <https://norecopa.no/alternatives/the-three-rs>

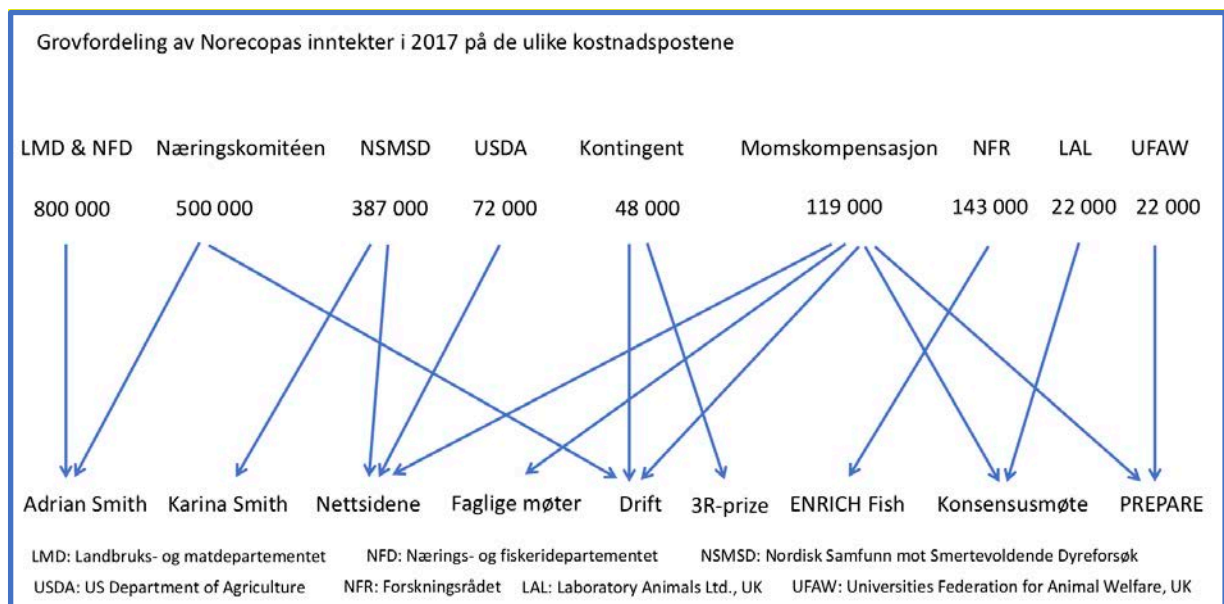
Hvor har pengene kommet fra?

Norecopa får en grunnbevilgning fra departementene, som i 2017 finansierte to tredjedeler av utgiftene til Norecopas sekretær. Resten av aktiviteten er finansiert med midler som Norecopa har søkt om. Dette er beskrevet i vedlegget til årsberetningen.

Hva har pengene gått til?

Diagrammet nedenfor viser i grove trekk hvordan Norecopas inntekter i 2017 ble fordelt på de ulike arbeidsoppgavene. Norecopa har hatt to ansatte i 2017:

- Adrian Smith er Norecopas sekretær, og har arbeidet i 80% stilling
- Karina Smith har arbeidet i 60% stilling med vedlikehold og videreutvikling av Norecopas databaser, hovedsakelig NORINA-databasen (se vedlegget for mer informasjon).

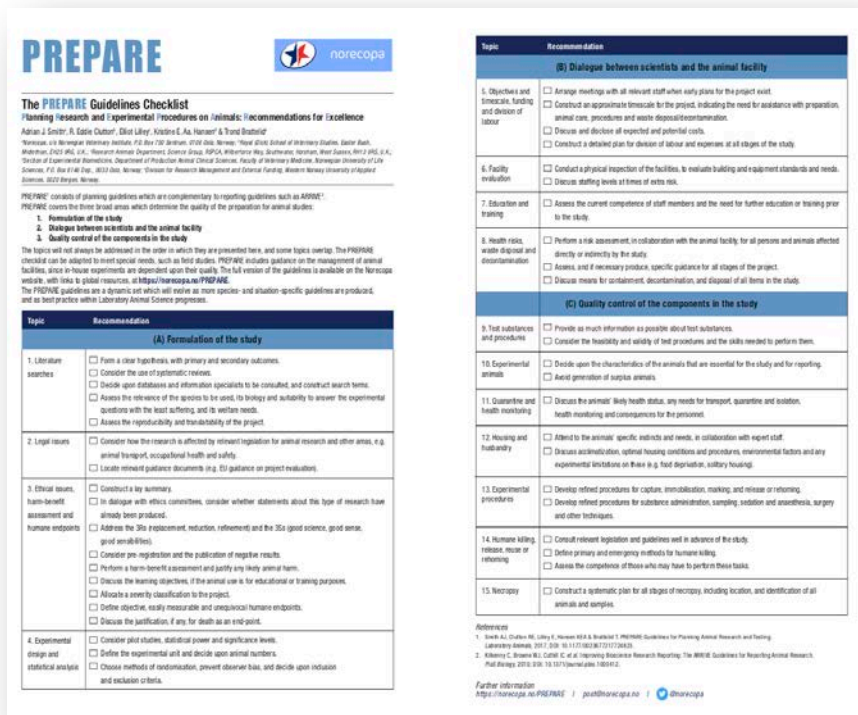
Regnskapet og Norecopas publikasjoner er beskrevet i mer detalj i vedlegget.

Milepæl: Norecopas retningslinjer for planlegging av dyreforsøk (PREPARE)

Det er ikke bare dyrevernonorganisasjoner som er bekymret for dyreforsøk. Forskere har uttrykt stigende skepsis de siste årene, fordi mange slike forsøk ikke lar seg reproducere, ikke éngang i det samme laboratoriet, for ikke å snakke om i andre laboratorier. Dessuten viser det seg at resultatene fra dyreforsøk ofte ikke er overførbare til mennesker, som vanligvis er jo hele poenget.

For å forbedre situasjonen, har Norecopa i 2017 publisert omfattende retningslinjer for planlegging av dyreforsøk. De heter PREPARE (*Planning Research and Experimental Procedures on Animals: Recommendations for Excellence*). PREPARE består av en 15-punkts sjekklister som er oversatt til 13 språk, med nettsider for hvert av de 15 punktene. Nettsidene

inneholder lenker til kvalitetssikrede retningslinjer som er samlet inn fra hele det internasjonale forsøksdyrmiljøet.

PREPARE har allerede fått en svært god mottakelse internasjonalt. Antallet treff på Norecopas nettsider de 6 første månedene etter publisering steg med 30% sammenlignet med perioden før. Norecopa presenterte PREPARE på verdenskongressen om alternativer i Seattle i august 2017, og på ytterligere tre store vitenskapelige kongresser i løpet av høsten.

Her er noen av reaksjonene så langt til PREPARE:

- Styret til den bransje-organisasjonen i Australia og New Zealand, ANZCCART², anerkjente PREPARE i desember 2017
- I desember 2017 ble PREPARE innlemmet i de australske retningslinjene *Best Practice Methodology in the Use of Animals for Scientific Purposes*, utgitt av National Health and Medical Research Council (NHMRC)
- PREPARE har fått rikelig med plass i en artikkel med tittelen *Promoting and improving 3Rs practice: the Korean guidelines*, publisert i tidsskriftet *BMB Reports* i desember 2017
- Swiss 3R Network skrev en artikkel på sine nettsider i september 2017 med tittelen *Are you aware of PREPARE?*³
- Norecopas sekretær er invitert til å presentere PREPARE til Royal Society of Biology i London og til det svenske Vetenskapsrådet i Stockholm.

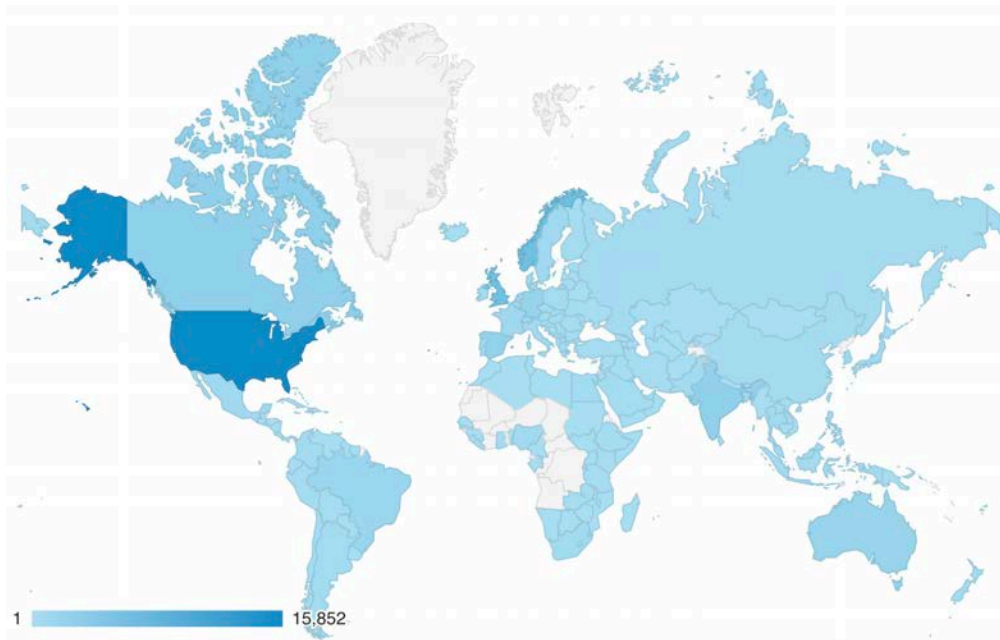
PREPARE er beskrevet i mer detalj i vedlegget til årsberetningen.

² <https://www.adelaide.edu.au/ANZCCART>

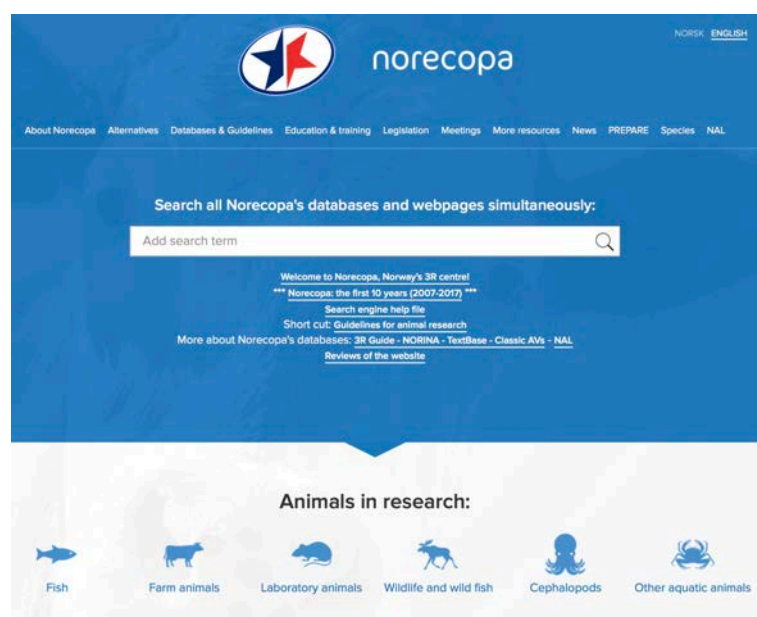
³ <https://swiss3rnetwork.org/are-you-aware-of-prepare>

Milepæl: Norecopas internasjonale nettsider

Nettsidene norecopa.no er Norecopas største ressurs, og de er gratis tilgjengelige for alle. Statistikken fra 2017 viser at de brukes i de fleste landene i verden:

Alt materiale som Norecopa produserer legges ut der, inkludert presentasjonene fra foreleserne på Norecopas fagmøter. Alt er organisert som én stor database, som ved utgangen av 2017 hadde over 7.600 poster. Det er installert en kraftig søkemotor med en egenprodusert synonymliste og mange andre funksjoner for å gi de best mulige treffene. Norecopa har brukt tilsammen ca. kr. 700 000 på den nyeste versjonen av nettsidene, som ble lansert i juni 2016.

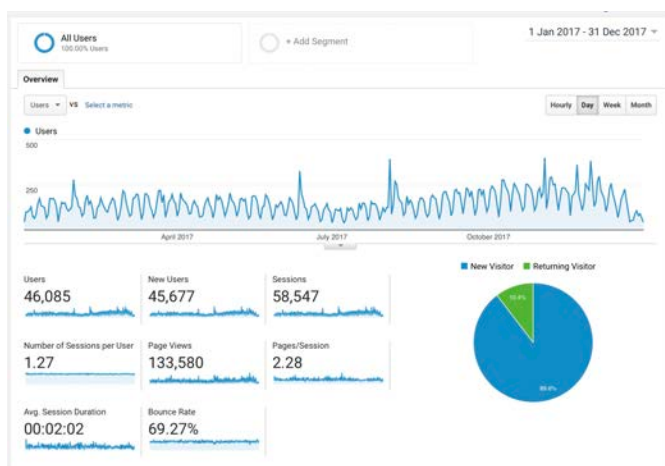

norecopa.no

I 2017 fullførte Norecopa et samarbeid med Animal Welfare Information Center (AWIC) ved US Department of Agriculture (USDA). Det ble lagt inn 1.600 nye poster med litteratur-referanser fra en stor amerikansk database.

Antallet besøkende

I 2017 var det 133.580 treff på nettsidene, fordelt på 46.085 unike besøkende. Siden Norecopas nye nettsider ikke lansert før juni 2016, er det umulig å sammenligne tallene med året før. Men basert på tallene for siste halvåret i 2016, har antallet besøkende trolig økt med over 10% sammenlignet med 2016. Nedgangen i antallet treff i desember skyldes trolig juleferien:

Av landene som kan identifiseres, ligger følgende på topp:

1.	United States
2.	United Kingdom
3.	Norway
4.	India
5.	Canada
6.	Spain
7.	Australia
8.	Germany
9.	Brazil
10.	France

I tillegg til nettsidene driver Norecopa **et lukket diskusjonsforum** via epost for personene med særskilt kontrollansvar med dyreforsøk ved landets forsøksdyravdelinger. Dette er den eneste muligheten som disse personene har for å diskutere saker i gruppen.

Det er mer informasjon om nettsidene i vedlegget til årsberetningen.

Milepæl: Norecopas konsensumøte om feltforsøk

Norecopa arrangerer hyppige internasjonale konsensumøter⁴ hvor alle interessepartene rundt dyreforsøk inviteres. Den femte i rekken ble arrangert på Gardermoen i oktober 2017. Denne gangen var det særlig forsøk på ville dyr som sto i fokus. Det har vært stor medieinteresse rundt dette de siste årene, ikke minst i forbindelse med merking av ulv og rein.

Tittelen på møtet i 2017 var:

*Harmonisation of the Care and Use of Wild and Domestic Mammals and Birds in Field Research*⁵

Deltagere fra Norge, Sverige, Storbritannia og Nederland diskuterte utfordringene med dyreforsøk i naturen, og ikke minst: hvor går grensen mellom merking for forvaltningsformål (som pr. i dag ikke kreves tillatelse som dyreforsøk) og dyreforsøk?

Alle foredragene er tilgjengelige på Norecopas nettsider. Deltagerne er i ferd med å skrive en konsensusuttalelse etter møtet. Denne blir offentliggjort når den er ferdig.

foto: colourbox.com

Møtet ble sponset av Laboratory Animals Ltd.

Milepæl: Tildeling av Norecopas 3R-pris

Prisen ble delt ut for åttende gang på Adamstua i Oslo den 7. juni 2017. Den består av kr 30 000,- og et diplom. Vinneren i 2017 var forskningsleder Adam Lillicrap ved NIVA (Norsk Institutt for Vannforskning), for sitt fremragende arbeid med utvikling av alternativer til dyretester i forbindelse med overvåkingen av miljøgifter (øko-toksikologi). Han har arbeidet både nasjonalt og internasjonalt for å gjennomføre alternativer til dyreforsøk. Det er mer informasjon om Adam Lillicraps arbeid i vedlegget til årsrapporten.

⁴ <https://norecopa.no/no/møtekalendar>

⁵ <https://norecopa.no/meetings/field-research-2017>

Milepæl: Miljøberikelse for laks i laboratorieforsøk (ENRICH Fish)

Laksen er Norges mest brukte forsøksdyr. Norecopa, i samarbeid med Nofima og Havforskningsinstituttet, ønsker å gi laks i laboratorieforsøk bedre forhold. Forskningsrådet har finansiert et to-årig prosjektet **ENRICH Fish**, som vi avsluttet i mars 2017. Vi har sett på metoder for både fysisk og sosial berikelse av laksens miljø. Norecopa arrangerte åpne møter i Bergen og Tromsø i februar 2017 for å fortelle om resultatene.

Foto: Jan Erik Fosseidengen

Resultatene så langt viser at det er mindre skader på fiskens finner dersom den kan søke ly. Velferden øker også dersom bilder av en steinbunn klistres under tanken. Prosjektet viste dessuten at det er svært viktig å velge riktig antall fisk pr. tank for å redusere aggresjon, særlig hos de minste laksene. Dersom disse små fiskene flyttes til andre tanker, bruker de også lengre tid til å tilvenne seg dersom den nye tanken er mindre enn den de kommer fra. Det er altså svært viktig å tenke på slike miljøfaktorer når forsøk på laks planlegges.

Norecopa drifter egne nettsider for prosjektet, www.enrich-fish.net. Prosjektet er beskrevet i mer detalj i vedlegget til årsberetningen.

Milepæl: Norecopa fylte 10 år i 2017

Norecopa fylte 10 år den 10. oktober 2017 og feiret dagen med et fagseminar på Adamstua i Oslo⁶. Norecopa publiserte et jubileumshefte på 34 sider, som ble utgitt både i papirutgave og som elektronisk bok⁷. Boken kan også lastes ned som en pdf-fil⁸.

Følgende holdt innlegg under jubileumsseminaret:

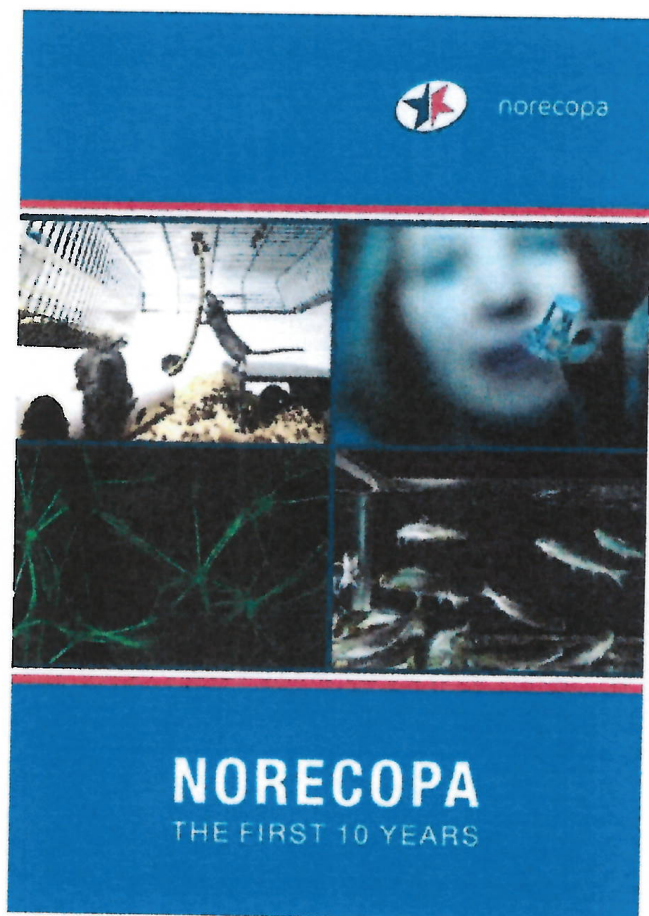
- Leopold Koenig, TissUse, Berlin
- Gøril Eide Flaten, Tromsø (Norecopas 3R-prisvinner i 2013)
- Elliot Lilley, RSPCA, Storbritannia
- Tom Bengtsen, Danmarks 3R-senter
- adm.dir. Harald Gjein, Mattilsynet
- Norecopas sekretær, Adrian Smith

⁶ <https://norecopa.no/about-norecopa/the-first-10-years>

⁷ http://epapir.info/Norecopa/The%5Ffirst%5F10%5Fyears/page_1.html

⁸ <https://norecopa.no/media/7972/norecopa-the-first-10-years.pdf>

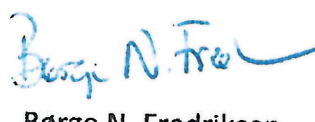
Alle presentasjonene fra jubileumsmøtet er lagt ut på Norecopas nettsider⁹.

Oslo, 13. april 2018

Bente Bergersen
(styreleder)

Siri Knudsen
(styremedlem)

Børge N. Fredriksen
(styremedlem)

Anton Krag
(styremedlem)

Adrian Smith
(sekretær)

⁹ <https://norecopa.no/about-norecopa/the-first-10-years>

Vedlegg

1) Om organisasjonen

Norecopas sammensetning og mål

Norecopa er en selvstendig medlemsorganisasjon, med et styre som representerer fire av interessepartene rundt dyreforsøk:

- Forvaltningen
- Industrien
- Akademia
- Dyrevernorganisasjonene

Norecopa er registrert i Brønnøysund, med egne vedtekter¹⁰, og årsmøtet¹¹ som det høyeste organet. Norecopa er dessuten medlem av den europeiske paraplyorganisasjonen for nasjonale plattformer, *ecopa (European Consensus-Platform on Alternatives)*¹².

Norecopa har en handlingsplanen¹³ som godkjennes på årsmøtene.

Norecopas styre og årsmøte

Styrets sammensetning frem til årsmøtet i 2017¹⁴ var:

Bente Bergersen (styreleder), Mattilsynet

vara: Johan Teige, Mattilsynet

Glenn Arve Sundnes, MSD Animal Health Innovation AS

vara: Terje Tingbø, Pharmaq AS

Siri Knudsen, Universitetet i Tromsø

vara: Aurora Brønstad, Universitetet i Bergen

Anton Krag, Dyrevernalliansen

vara: Harald Small, Dyrebeskyttelsens Alternativfond

Glenn Arve Sundnes hadde underrettet styret om at han ønsket å fratre sin stilling ved årsmøtet den 7. juni.

Norecopas årsmøte ble arrangert den 7. juni 2017 på Adamstua i Oslo. Årsberetningen og regnskapet for 2016 samt budsjettforslaget for 2017 ble godkjent. Det var kun 3 stemmeberettigede tilstede på årsmøtet, i tillegg til styremedlemmer. Tatt i betraktning at årsmøtet er Norecopas høyeste organ er antallet svært skuffende.

Alle sakspapirene og referatet fra årsmøtet er lagt ut på Norecopas nettsider¹⁵.

---

¹⁰ <https://norecopa.no/vedtekter>

¹¹ <https://norecopa.no/no/om-norecopa/årsmøter>

¹² <http://www.ecopa.eu>

¹³ <https://norecopa.no/aktivitetsplan>

¹⁴ <https://norecopa.no/styre-og-sekretariat>

¹⁵ <https://norecopa.no/arsmoter>

Årsmøtet godkjente valgkomitéens innstilling om Børge N. Fredriksen som representant for industrien i 4 år, med Ann Cathrin Einen, MSD Animal Health Innovation AS som vara-representant.

Etter årsmøtet består Norecopas styre for perioden 2017-2018 dermed av:

Bente Bergersen, styreleder (vara: Johan Teige)**

Børge N. Fredriksen (vara: Ann Cathrin Einen)*

Siri Knudsen* (vara: Aurora Brønstad***)

Anton Krag (vara: Harald Small)**

*frem til 2020 **frem til 2018 ***ønsker avløsning ved årsmøtet i 2018

I paragraf 11 av Norecopas vedtekter står det at 'det administrative ansvaret og personalansvaret for sekretariatet er lagt til Veterinærinstituttet'. I vedtektenes paragraf 12 står det at vedtektsendringer kun kan vedtas av styret dersom det er to tredjedels flertall for det på to påfølgende ordinære årsmøter. Norecopas styre ba årsmøtet i 2016 om å ta stillingen til en eventuell endring i vedtektene, slik at sekretariatet kan, om Norecopa ønsker det, flyttes til et annet sted. Årsmøtet stemte enstemmig for styrets forslag¹⁶. På årsmøtet i 2017 underrettet styret at de hadde bestemt seg for å ikke fremme det samme forslaget på nytt, men heller utrede den videre¹⁷.

Det er avholdt tre styremøter i 2017 (21. mars, 23. mai og 13. oktober). Referatene er tilgjengelige på Norecopas nettsider¹⁸.

Norecopas valgkomité

Valgkomitéen frem til årsmøtet i 2018 er:

- Bjørn Groven, Mattilsynet (leder, representant for forvaltningen)
- Adeleid Haugen, Dyrevernalliansen (representant for dyrevernorganisasjonene)
- Simon Wadsworth, Cargill Aqua Nutrition (representant for industrien)
- Tore Kristiansen, Havforskningsinstituttet (representant for forskning og undervisning)

Sekretariatet

Sekretariatet er tilknyttet Veterinærinstituttet, som dermed har personal- og økonomiansvar. Sekretærstillingen ble lagt i 2002 til Seksjon for sjukdomsforebygging og dyrevelferd, Avdeling for dyrehelse. Etter en omorganisering på Veterinærinstituttet i 2016 ligger sekretariatet nå under Seksjon for dyrehelse, vilt og velferd. Sekretæren har hatt kontorstøtte fra Administrasjonen, blant annet i forbindelse med utsendelse av fakturaer.

---

¹⁶ <https://norecopa.no/media/7450/referat-240516.pdf>

¹⁷ <https://norecopa.no/media/7842/referat-070617.pdf>

¹⁸ <https://norecopa.no/styrereferater>

Adrian Smith har vært fast ansatt som Norecopas sekretær i 50% stilling siden 2008. I samråd med Norecopas styre har han en hjemmekontoravtale med Veterinærinstituttet. I 2017 arbeidet han i 80% stilling. De ekstra lønnskostnadene ble tatt fra en ekstrabevilgningen på kr. 500 000 som Norecopa fikk fra Stortinget under budsjettbehandlingen i desember 2016.

Arbeidsmiljøet, likestilling og miljøpåvirkning

Norecopa har i 2017 hatt én mannlig ansatt i 80% stilling og én kvinne engasjert i 60% stilling. Begge har hjemmekontoravtaler med Veterinærinstituttet. Styret består av like antall kvinner (hvorav én er styreleder) og menn. Det er ikke registrert skader eller ulykker på de ansatte i beretningsåret, eller klager på arbeidsmiljøet. Norecopa driver ikke med virksomhet som kan forårsake en betydelig påvirkning av det ytre miljøet.

Norecopas medlemmer

Ved utgangen av 2017 var det 47 institusjoner eller avdelinger med fullt medlemskap i Norecopa, og 30 privatpersoner med assosiert medlemskap. Tallene var henholdsvis 47 og 26 i 2016. De fleste av de store forskningsinstitusjonene i Norge er medlemmer av Norecopa. På årsmøtet ble det vedtatt å beholde den samme årskontingenten som i 2015: kr 1 000 for institusjonsmedlemskap og kr 200 for privatpersoner. Kontingenten for privatpersoner har dermed vært uendret siden oppstarten av Norecopa i 2007. Til tross for fremstøt via nyhetsbrevene og sosiale medier har det ikke lyktes Norecopa å øke antallet individuelle medlemmer.

2) Økonomi

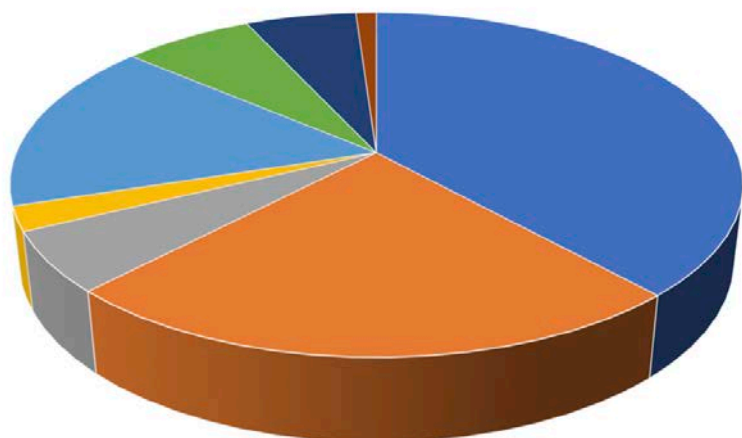
Regnskapet for 2017

Norecopas grunnbevilgning kommer fra Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Nærings- og Fiskeridepartementet (NFD). Den gis som midler til forvaltningsstøtte gjennom tildelingen til Veterinærinstituttet. Siden stiftelsen av Norecopa har departementene gitt midler til en halv sekretærstilling pluss omlag kr 200 000 i driftsmidler. I 2017 (som i årene 2013-2016) fikk imidlertid Norecopa en tilleggsbevilgning på kr 500 000 som resultat av Stortingets budsjettbehandling i desember 2016.

Regnskapet for 2017 viser et underskudd på kr 236 968,31. Dette skyldes tekniske justeringer av Veterinærinstituttets regnskap, hvor bl.a. lønnskostnadene til Karina Smith ble ført med et beløp som er mer enn kr. 300 000 høyere enn det avtalte beløpet. Som kompensasjon for dette har Veterinærinstituttet overført kr. 80 000 til Norecopas driftsbudsjett for 2018.

Regnskapet for 2017 ble revidert av Norecopas revisor, Jon Tjørsvaag Nilsen, på bilagsnivå. Regnskapet inngår i Veterinærinstituttets regnskapssystem og er dermed også underlagt Riksrevisjon. Forutsetningen for fortsatt drift av Norecopa er tilstede.

Fordeling av inntektene i 2017

Regnskap og budsjett, Norecopa

	Regnskap 2017	Budsjett 2017
Utgifter		
1 Deltagelse på ecopas årsmøte	0,00	10 000,00
Drift av sekretariatet		
2 Lønnsutgifter, Adrian Smith 80%	1 201 000,20	1 138 478,00
3 Lønnsmidler, Karina Smith 60%	647 290,80	337 425,00
4 Kontorutgifter	63 068,95	41 946,56
4a Kontorrekvisita	6 866,60	
4b Kjøp og oppgradering av datamaskin og programvare	50 202,35	
4c Utgifter til telefon & bredbånd		
Trykningsutgifter		
5 Materiale til årsmøtet		10 000,00
6 Øvrig informasjonsmateriale	3 949,16	10 000,00
7 Medlemsavgift ecopa	898,55	1 000,00
8 Faglige møter inkl. 10-års jubileum & hefte	165 398,54	80 000,00
Internettidsider		
9 Utvikling, vedlikehold, lisenser*	112 806,40	60 000,00
10 Domeneregistrering	7 670,50	15 000,00
Syremøter & årsmøte		
Reiseutgifter	23 248,57	28 000,00
11 Årsmøte	23 248,57	20 000,00
12 Hørringer og lignende		8 000,00
Bevertning		
13 Årsmøte jule	7 278,90	10 000,00
Øvrig faglig aktivitet	258 779,71	361 000,00
14 Utdeling av 3R pris	30 000,00	36 000,00
15 Arbeidsmøte om fiskevaksiner		
16 Annet		85 000,00
17 Voss		
18 ENRICH-Fish	48 646,30	140 000,00
19 Nye nettsider**	82 812,50	100 000,00
20 PREPARE***	57 104,84	
21 Konsensusmøte****	40 216,07	
Sum utgifter	2 491 390,28	2 102 849,56
Inntekter		
22 Tildelinger	-1 300 000,00	-1 300 000,00
23 Momskompensasjon	-118 814,00	-90 000,00
24 Tilskudd fra Stavens Stiftelse/LAL/SABO yrkeskyltelsens Fond	-22 538,88	0,00
25 Tilskudd fra Nordisk Samfunn (Karina Smith)	-337 425,00	-337 425,00
26 ENRICH-Fish	-143 352,92	-140 000,00
27 Nye nettsider (Novo Nordisk + NSMSD + SAB + LAL + USDA)	-122 003,88	-50 000,00
28 PREPARE	-22 262,73	
29 Medlemsavgift, fullt medlemskap	-43 000,00	-40 000,00
30 Medlemsavgift, assosiert medlemskap	-4 600,00	-5 000,00
31 Underforbruk fra året før	-140 424,56	-140 424,56
Sum inntekter	-2 254 421,97	-2 102 849,56
Resultat	-236 968,31	0,00

*Sponset av NSMSD med 50.000 (ført under utgiftspost 27)

**Avtale med USDA, som betalte 72.003,88 (ført under post 27)

***Open Access publisering sponset av UFAW med 22.262,73 (ført under utgiftspost 28)

****Sponset av LAL med 22.538,88 (ført under utgiftspost 24)

Det er Norecopas erfaring at det er svært vanskelig å drifte organisasjonen på den halve stillingen som utgjør basisbevilgningen fra departementene. De økte lønns- og administrasjons-kostnadene må skaffes fra andre steder. Næringskomitéens ekstrabevilgning på en halv million kroner f.o.m. 2013 har gitt Norecopa mye større handlingskraft.

Lønns- og administrasjonskostnadene til Karina Smith, som drifter databasene NORINA, TextBase og Classic AVs¹⁹, ble også i 2017 sponset av Nordisk Samfunn mot Smertevoldende Dyreforsøk. Arbeidet med å utvikle databasen NORINA ble startet på Norges veterinærhøgskole i 1991, men dette ble overtatt av Norecopa i 2011.

Ekstern støtte i 2017

1. I 2012 inngikk Norecopa en 3-årig avtale med Nordisk Samfunn mot Smertevoldende Dyreforsøk²⁰ (NSMSD) for å finansiere arbeidet med å videreutvikle databasen NORINA²¹. Karina Smith er blitt lønnet i halv stilling med disse midlene. NSMSD forlenget avtalen i 2015 for en ny 3-års periode (ut 2017), denne gangen i 60% stilling.
2. Norecopa søkte UFAW²² (Universities Federation of Animal Welfare, Storbritannia) om støtte til åpen publisering (Open Access) av sin artikkel om PREPARE-retningslinjer, samt trykking av informasjonsmateriell. UFAW støttet denne saken med £2 068.
3. Norecopa søkte Nordisk Samfunn mot Smertevoldende Dyreforsøk²³ (NSMSD) til videreutviklingen av nettsidene og fikk kr 50 000.
4. Norecopa søkte Laboratory Animals Ltd. om støtte til sitt konsensusmøte om feltforsøk som ble arrangert i oktober 2017²⁴, og fikk 2.500 euro.
5. Norecopa søkte Lotteri – og stiftelsestilsynet om momskompensasjon for 2016 og fikk utbetalt kr 118 814 i desember 2017.
6. I Næringskomitéens budsjettinnstilling for 2017²⁵ ble tildelingen til Norecopa økt med kr 500 000 til 1,3 millioner kroner.

3) Formålsrettet aktivitet

Norecopas fagseminar

Norecopa arrangerte sitt årlige fagseminar på Adamstua etter årsmøtet den 7. juni 2017.

---

¹⁹ <https://norecopa.no/databases-guidelines>

²⁰ <http://www.nsmsd.no>

²¹ <https://norecopa.no/NORINA>

²² <http://ufaw.org.uk>

²³ <http://www.nsmsd.no>

²⁴ <https://norecopa.no/meetings/field-research-2017>

²⁵ <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2015-2016/inns-201516-008>

Seminaret besto av følgende foredrag:

- *Assessing welfare: how, why and when?* Dr. Elliot Lilley, RSPCA Science Group, UK
- *How to assess welfare in genetically altered animals?* Anne Zintzsch, Animal Welfare Officer, Max-Delbrück-Center for Molecular Medicine, Berlin
- *PREPARE: new guidelines for planning animal experiments.* Adrian Smith, Norecopa

Omlag 50 personer var tilstede. Presentasjonene fra seminaret er lagt ut på Norecopas nettsider²⁶.

Veterinær Anne Zintzsch fra Berlin presenterer retningslinjer for evalueringen av velferden hos genetisk modifiserte gnagere, under fagseminaret etter årsmøtet den 7. juni 2017.

PREPARE: Norecopas retningslinjer for planlegging av dyreforsøk

Til tross for at det eksisterer mange retningslinjer for rapportering av dyreforsøk i vitenskapelige tidsskrifter, er det en utbredt oppfatning at mange studier er for dårlig planlagte, og at resultatene ikke lar seg reproducere. Man er dessuten bekymret for den lave overførbarheten av resultatene fra dyreforsøk til mennesker.

Norecopa har lenge følt at problemet delvis skyldes for dårlig arbeid på planleggingsstadiet. Norecopas sekretær, i samarbeid med kollegaer i Storbritannia og Norge, satt derfor i gang arbeidet med å produsere detaljerte retningslinjer for planlegging av dyreforsøk, delvis basert på egne erfaringer over mange år. Retningslinjene fikk navnet PREPARE (*Planning Research and Experimental Procedures on Animals: Recommendations for Excellence*). En artikkel om PREPARE ble akseptert hos tidsskriftet *Laboratory Animals*, og ble forhåndspublisert på nettet den 3. august 2017 under Åpen Aksess. Artikkelen kommer i papirutgaven av tidsskriftet i april 2018. Selve retningslinjene består av en sjekkliste med 15 emner, som er blitt oversatt til 13 språk, samt omfattende nettsider for hvert emne²⁷.

²⁶ <https://norecopa.no/arsmoter>

²⁷ <https://norecopa.no/PREPARE>

The screenshot shows the Norecopa website's PREPARE page. At the top, there is a blue header with the Norecopa logo (a stylized star) and the text 'norecopa'. To the right, there are language options for 'NORSK' and 'ENGLISH', and a search bar. Below the header is a navigation menu with links: 'About Norecopa', 'Alternatives', 'Databases & Guidelines', 'Education & training', 'Legislation', 'Meetings', 'More resources', 'News', 'PREPARE', 'Species', and 'NAL'. The main content area has a list of 15 topics: 'PREPARE Checklist', '1-Literature searches', '2-Legal issues', '3-Ethical issues, Harm-Benefit Assessment and humane endpoints', '4-Experimental design and statistical analysis', '5-Objectives and timescale, funding and division of labour', '6-Facility evaluation', '7-Education and training', '8-Health risks, waste disposal and decontamination', '9-Test substances and procedures', '10-Experimental animals', '11-Quarantine and health monitoring', '12-Housing and husbandry', '13-Experimental procedures', '14-Humane killing, release, re-use or re-homing', and '15-Necropsy | Comparison with ARRIVE'. Below this list is a breadcrumb trail 'norecopa.no / PREPARE' and social media icons for Facebook, Twitter, Email, and a plus sign. The main text reads: 'As part of ongoing efforts to reduce waste and increase the reproducibility of animal research and testing, a group of experts led by the Secretary of Norecopa has produced a set of guidelines for planning animal experiments: PREPARE (Planning Research and Experimental Procedures on Animals: Recommendations for Excellence)'.

I tillegg til sjekklister og emnesidene, inneholder PREPARE et forslag til en kontrakt mellom forskerne og dyreavdelingen som de skal benytte. Det er forfatterens erfaring at det ofte mangler tilstrekkelig kontakt mellom disse partene når dyreforsøk planlegges. Dette kan føre til misforståelser eller forglemmelser under forsøket, problemer med arbeidsfordelingen når dyr skal stelles og prøver tas, samt diskusjoner senere om hvem som skal betale for forsøkets ekstra kostnader som f.eks. avfallshåndtering og dekontaminering.

PREPARE er tilgjengelig på <https://norecopa.no/PREPARE>

Utgiftene for Åpen Aksess-publisering av PREPARE og produksjon av informasjonsmateriale ble dekket av sponsormidler fra Universities Federation for Animal Welfare (UFAW)²⁸.

Norecopas nettsider

Norecopa har hatt egne nettsider, norecopa.no, siden februar 2008. I tillegg er suffiksene .info, .com, .eu, .net, .org og .cn registret på domenenavnet. Nettsidene har i 2017 blitt oppdatert fortløpende av sekretæren og Karina Smith. Norecopa benytter statistikk-verktøyet Google Analytics til å overvåke bruken av nettsidene.

Eksterne bidrag til nettsidene

1. I 2017 innlemmet Norecopa over 1.600 nye 3R-relaterte poster i nettsidene, som var valgt av det amerikanske senteret Animal Welfare Information Center (AWIC)²⁹ fra

²⁸ <http://www.ufaw.org.uk>

²⁹ <http://awic.nal.usda.gov>

databasen til National Agricultural Library. Mesteparten av utgiftene til dette arbeidet var betalt av US Department of Agriculture. Postene er søkbare, på lik linje med de øvrige 6.000 poster i Norecopas database.

2. Norecopas sekretær har i 2017 fortsatt å utvide databasen 3R Guide³⁰ som er integrert i Norecopas nettsider. 3R Guide ble startet som et samarbeid med informasjonsspesialist Tim Allen ved AWIC.
3. Norecopa søkte Nordisk Samfunns Fond mot Smertevoldende Dyreforsøk (NSMSD)³¹ om støtte til videreutvikling av nettsidene. Fondet ga Norecopa kr. 50 000 til dette formålet i 2017.

Norecopa brukte firmaene NetLab og Bitfarm til utarbeidelse av de nye nettsidene. Norecopa har en drifts- og støtteavtale med Bitfarm. Firmaene Webhuset og Webconsult brukes til domeneregistrering og drift av diskusjonsforumet.

Prosjektet ENRICH Fish

Med et tilskudd på kr 100 000 fra Norecopa skrev Nofima Tromsø en søknad til Forskningsrådet i 2014. Prosjektet heter *“Using optimised environmental enrichment to improve the rearing conditions and welfare of Atlantic salmon in relation to the 3Rs”*, forkortet til ENRICH Fish. Prosjektet var et av de tre som fikk tilsagn fra Forskningsrådets tildeling av 3R-midler det året. Norecopa har hatt ansvaret for én av arbeidspakkene, som gjelder seminarvirksomhet og spredning av resultatene. Prosjektet startet i mars 2015 og ble avsluttet den 28. mars 2017.

Hovedmålet med ENRICH Fish var å forbedre anvendelsen av de 3 R'ene i laboratorieforsøk på Atlantisk laks, som er de mest brukte forsøksdyrene i Norge, ved å se på deres oppvekstbetingelsene. ENRICH Fish adresserte særlig Reduction og Refinement, men i tillegg en fjerde R, Relevance. For å nå målet anvendte ENRICH Fish teknikker for både fysisk og sosial miljøberikelse.

ENRICH Fish hadde følgende spesifikke mål:

- i) Evaluere ulike materialer som kan brukes til miljøberikelse og deres effekter på velferden og ytelse på umodne laks i kar, og deres påvirkninger på datavariasjoner og -kvalitet.
- ii) Vurdere om materialer som simulerer berikelse i 2-D (som f.eks. mønstre på karveggen eller bunnen) kan gi velferd og ytelse på høyde med 3-D materialer.
- iii) Undersøke om dynamisk manipulering av miljøfaktorer som vann-nivå og retning kan ha en positiv effekt på fiskevelferd, ytelse og datakvalitet.

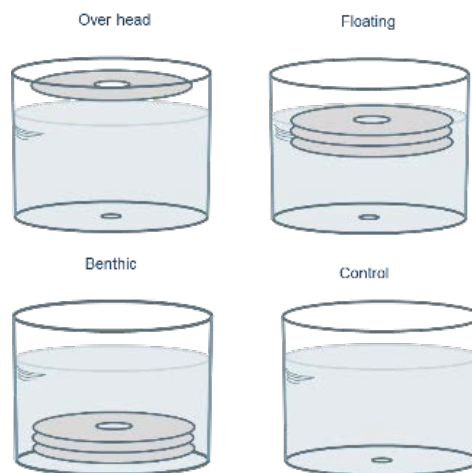
³⁰ <http://www.3RGuide.info>

³¹ <http://www.nsmsd.no>

- iv) Evaluere effektene av sosial berikelse, ved optimering av gruppestørrelse, på fiskevelferd og ytelse gjennom flere livsstadier (pre-smolt og post-smolt).
- v) Undersøke effektene av å endre karvolumet på akklimering og adferd hos juvenile laks.

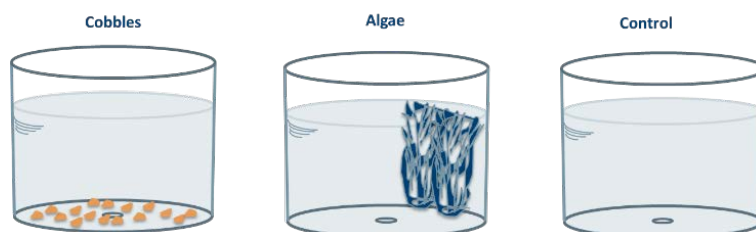
Sammendrag av resultatene:

- i) For å teste effekten av ulike typer materiale for miljøberikelse, fisk i behandlingskar ble tilbudt tre ulike typer ly fra sine artsfrender: plastskiver som skjermet for lyset og som var montert enten over karet, flytende øverst i karet eller plassert på bunnen (bentisk). De ble sammenlignet med en best-praksis gruppe uten noen form for berikelse (se figur 1). Fisk i kar med skjerming viste bedre finnekvalitet. I tillegg reduserte flytende skjerming variasjonen i veksten mellom individene.

Figur 1. Plasseringen av skjermingsplatene i karene

- ii) For å teste effektene av simulert berikelse kontra virkelig miljøberikelse på fiskens velferd og ytelse, ble fisk oppstallet i kar som enten hadde 2-D berikelse (bilder limt på bunnen eller veggene av karene, som etterlignet komplekse bomiljøer), eller 3-D berikelse (reelle bentiske eller flytende objekter), se figurene 2 og 3.

Figur 2. De ulike typer fysisk miljøberikelse som ble brukt. Den samme behandlingen ble gjentatt med 1:1 2-D bilder av flytende eller bentiske objekter.

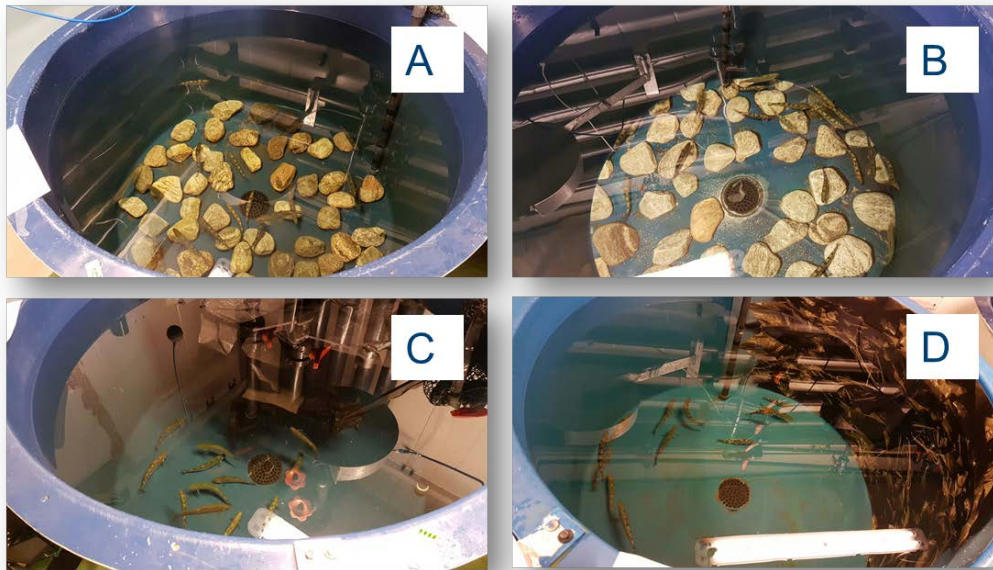

Figure 3. Bilder av de ulike berikelsesmaterialene. A) bentisk substrat bestående av steiner, B) bilder av steiner, limt til karbunnen, C) flytende kunstige alger, D) bilder av flytende alger limt til karveggen.

Figur: Chris Noble; foto: Tor H. Evensen og David Izquierdo-Gomez

Fiskene med flytende alger i karene viste signifikant dårligere vekst sammenlignet med alle andre grupper. Den laveste variasjonen mellom behandlingene ble observert i kontrollgruppen samt i 3D- og 2D- bentiskgruppene. Algene og den bentiske miljøberikelsen påvirket selvrensing av karene, som medfører hyppigere rengjøring midt i forsøk, som kan virke forstyrrende. De første resultatene tyder på at 2D-bilder på karbunnen kan øke ytelsen og gir velferdsfordeler til unge laks som oppales i laboratoriet.

- iii) For å undersøke om dynamiske endringer i oppvekstmiljøet kunne forbedre ytelse og fiskevelferd, laks ble utsatt for dynamiske endringer i vannretning og vann-nivå. Dynamisk berikelse så ikke ut til å ha noen positiv effekt på vekstkurven til laksen, men det er mulig at det er noe gevinst på finnekvalitet.
- iv) For å vurdere optimal gruppestørrelse og tetthet gjennom flere livsstadier hos laks, forsøk ble utført med pre-smolt (8 gruppestørrelser), små post-smolt (5 gruppestørrelser) og store post-smolt (4 gruppestørrelser). Forsøkene viste at gruppestørrelse hadde en stor påvirkning på både aggresjonsnivået og variasjonen i aggresjon mellom karene, spesielt hos pre-smolt. Aggressjonen var generelt lavere hos post-smolt som var nylig flyttet, men den økte etterhvert som gruppestørrelsene ble mindre. Lite aggresjon var sett hos større post-smolt. Finnetap, trolig fra aggressive interaksjoner, var høyere og mer variabel mellom

karene i de minstegruppene. En dyretetthet på 10 kg m⁻³ er anbefalt som et kompromiss mellom målene Reduction and Refinement; for store reduksjoner i antallet fisk og tettheten kan føre til økt aggresjon og redusert velferd hos både pre- og post-smolt.

For å vurdere effektene av endringer i karvolum på akklimering og adferd, pre-smolt laks som tidligere var akklimert til 1 m (400 liter) kar ble overført til forsøkskar i triplikat som var mindre (0.5 m, 75 liter), det samme (1 m, 400 liter) eller større (1.5 m, 900 liter). De ble holdt i disse karene ved 10kg i 9 uker. Matlysten etter overføring tok seg opp igjen raskere i de største karene enn de mellomstørste, og var senest i de minste karene. Gjennomsnittlig skjelltap var høyest og mest variabelt blant de minste karene, og lavest og minst variabelt i de største karene. Resultatene viste tydelig at pre-smolt akklimerer langsommere og har dårligere ytelse når de overføres til mindre kar, sammenlignet med større kar eller kar av samme størrelse.

Norecopas 3R-pris

Norecopa tildelte sin 3R-pris i 2017 til Adam Lillicrap ved Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA). Adam Lillicrap ledet arbeidet på europeisk nivå for å utvikle *in vitro* tester på celler og embryoer for å erstatte den gjeldende akutte giftighetstesten på fisk. Han har vært involvert i arbeidet med å endre kravene til testen for akkumulering av kjemikalier i miljøet, slik at det brukes færre dyr.

Adam Lillicrap er leder for en global rådgivningsgruppe på alternativer til forsøksdyr og leder et prosjekt som skal utvikle en ny ISO-standard for giftighetstesting basert på bruk av celler³². Hans presentasjon under prisutdelingen er tilgjengelig på Norecopas nettsider³³. Priskomiteéns representant, Torill Malmstrøm, sto for overrekkelsen av prisen.

Andre nominerte:

Foruten prisvinneren var professor Jarl Giske ved Universitetet i Bergen nominert til prisen. Giske forsker på adferd, livssyklus og romlig utbredelse hos akvatiske dyr. Han har utviklet matematiske modeller for å forstå handlingene til en rekke dyrearter, for å forstå deres adferd og dermed dynamikken i økosystemet hvor de lever. Slike modeller om hvordan fysiologien og adferden til dyr kontrolleres, øker vår forståelse av dyrs levesett og motivasjoner, uten å foreta dyreforsøk.

---

³² <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/etc.3603/full>

³³ <https://norecopa.no/media/7837/lillicrap.pdf>

Komitéen for tildeling av Norecopas pris til fremme av de 3 R-ene (3R-Prisen)³⁴ i perioden 2016-2017 var:

Lasse Skoglund, Universitetet i Oslo (leder)

Torill Malmstrøm, Dyreetikk.no

Heidi Bugge, Mattilsynet

Christian Wallace, VESO Vikan

Komitéen velges av Norecopas styre for to år ad gangen.

Norecopas publikasjoner i 2017

Nyhetsbrev

Siden 2008 har sekretæren sendt ut elektroniske nyhetsbrev til samtlige medlemmer i Norecopa og andre interessenter. Det er sendt ut 7 slike brev i 2017³⁵. Antallet abonnenter i 2017 har som de siste 2-3 årene ligget på omlag 1200 personer. Da det ble tydelig at flere og flere utenlandske forsøksdyrspesialister ønsket å abonnere, ble det tatt en avgjørelse på styremøtet i mai 2017 om å publisere dem på engelsk f.o.m. nr. 3-2017. Samtlige nyhetsbrev er arkivert på Norecopas nettsider³⁶, slik at innholdet er søkbart, noe som øker deres verdi.

Vitenskapelige artikler

Norecopas sekretær har publisert følgende vitenskapelig artikler i 2017:

1. Reed B, Beatham S, Carter S, Clubb R, Garrod K, Gale M, Gomm M, Knight K, Lane J, Mathews F, Pimlott P, Smith A, Wilson R, Weyer U & Hawkins P (2017): Report of a RSPCA/APHA Meeting on the welfare of wild animals used in research. *Animal Technology and Welfare*, 16/1: 13-25.

Artikkelen er rapporten fra det tredje i en serie møter arrangert av APHA (Animal and Plant Health Agency) og RSPCA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals) i Storbritannia, den 8. september 2015. Møtet hadde tittelen "Welfare of wild animals used in regulated procedures". Møteserien er et direkte resultat av Norecopas internasjonale konsensumøte i september 2012 om *Harmonisation of the Care and Use of Agricultural Animals in Research*³⁷. Norecopas sekretær deltok på møtet og

---

³⁴ <https://norecopa.no/norecopas-3r-pris>

³⁵ <https://norecopa.no/nyhetsbrev>

³⁶ <https://norecopa.no/news/newsletters>

³⁷ <https://norecopa.no/agricultural-animals>

holdt et innlegg om retningslinjer og ressurser innen viltforskning. Rapportene fra de forrige møtene er gjengitt på Norecopas nettsider med tillatelse.³⁸

2. Smith AJ, Clutton RE, Lilley E, Hansen KEA & Brattelid T (2017): PREPARE: guidelines for planning animal research and testing. *Laboratory Animals*, forhåndspublisert under Open Access den 3. august 2017 (DOI: 10.1177/0023677217724823). Artikkelen kommer i papir-utgave i april 2018. Den er allerede tilgjengelig på tidsskriftets og Norecopas nettsider³⁹, sammen med en sjekkliste på 13 språk og omfattende temasider for hvert av emnene i PREPARE-sjekklisten. Sjekklisten ble lastet ned over 550 ganger mellom lanseringen i august og 31. desember 2017.
3. Osborne NJ, Ritskes-Hoitinga M, Ahluwalia A, Alam S, Brown M, Henderson H, de Leuw W, Marsh M, Moher D, van Oort E, Rawle F, Riederer BM, Sanchez-Morgado J, Sena ES, Struthers C, Westmore M, Avey MT, Kalman R, O'Connor A, Sargeant J, Petrie A & Smith A (2017): Letter to the editor: round table unites to tackle culture change in an effort to improve animal research reporting. *BMC Veterinary Research* 13:314.⁴⁰

Kronikker og leserbrev

Norecopa har ikke hatt kapasitet til å skrive kronikker eller leserbrev i 2017. Blant annet har utarbeidelse av konsensUSDokumentet fra møtet om feltforsøk, og faglige presentasjoner om PREPARE tatt mye tid.

Deltagelse på faglige møter

I det følgende beskrives kun det faglige møtene som Norecopas sekretær har deltatt på eller profilert Norecopa på. Flere av Norecopas styremedlemmer har deltatt på lignende møter.

1. Norecopa hadde en elektronisk plakat ved *Lab Roots webinar* den 8.-9. februar 2017
2. Arrangørene la et flyveblad om Norecopa og PREPARE i veskene til alle deltagerne på årsmøtet til GV-SOLAS i Köln den 11.-13. september 2017, og Anne Zintzsch, Berlin, sørget for at en plakat om PREPARE ble stilt ut.
3. Norecopa hadde en plakat på årsmøtet til LASA i Birmingham den 28.-30. november 2017.
4. Norecopas sekretær holdt et innlegg om PREPARE ved en konferanse arrangert av LAVA, ESLAV og ECLAM med tittelen *Reproducibility of Animal Studies*⁴¹ i Edinburgh den 25.-26. september 2017. Han hadde også en plakat om PREPARE. Etter konferansen ble Norecopas sekretær invitert til å undertegne et brev til redaktøren av

---

³⁸ <https://norecopa.no/files/RSPCA-AHVLA2014.pdf>

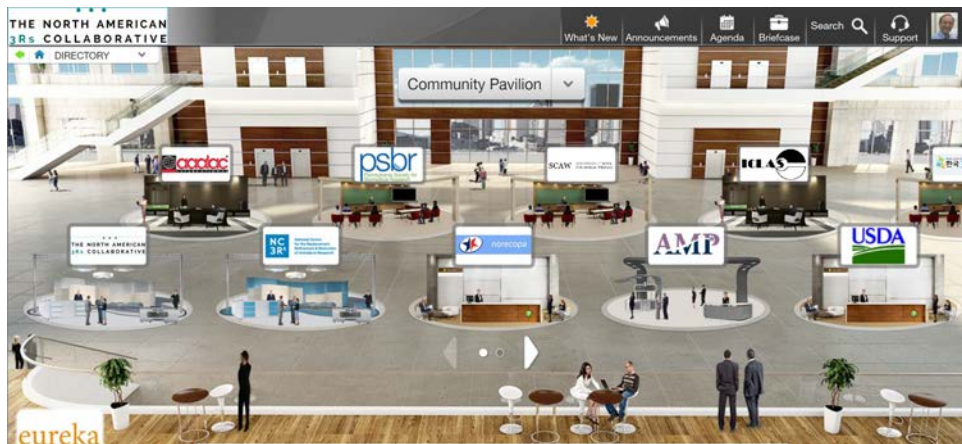
³⁹ <https://norecopa.no/PREPARE>

⁴⁰ <https://link.springer.com/epdf/10.1186/s12917-017-1235-9>

⁴¹ <http://lavaeslaveclam.efconference.co.uk>

tidsskriftet BMC Veterinary Research, skrevet av deltagerne på et rundebordsmøte under konferansen⁴².

5. Norecopa's sekretær deltok på *10th World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences* i Seattle⁴³ den 20.-24. august 2017. Han hadde to muntlige presentasjoner, én om PREPARE og én om arbeidet til Norecopa⁴⁴. Under kongressen innledet han et samarbeid med den nylig stiftede organisasjonen NA3RsC (North American 3Rs Collaborative)⁴⁵, som har laget et virtuelt samfunn av 3R-organisasjoner. NA3RsC var svært interessert i at Norecopa skulle være synlig i dette samfunnet. I tiden etter kongressen har Norecopa fått tildelt en utstillingsplass på nettstedet⁴⁶.

Sekretæren har holdt foredrag om alternativer til dyreforsøk og Norecopas arbeid på forskerkurs i forsøksdyrlære ved universitetene i Bergen (7. februar og 4. september) og i Tromsø (6. mars).

Kontaktmøter

Stortinget

Norecopas sekretær har fortsatt å holde kontakt med Stortinget for å øke den politiske interessen for de 3R'ene og for å gehør for flere ressurser til arbeidet med alternativer til dyreforsøk.

Den 24. og 26. oktober 2017 hadde sekretæren innlegg under de åpne høringene for henholdsvis Finanskomitéen og Næringskomitéen om statsbudsjettet for 2018. Det er Næringskomitéen som behandler budsjettkapitlet som det statlige bidrag til Norecopas regnskap kommer fra.

⁴² <https://link.springer.com/epdf/10.1186/s12917-017-1235-9>

⁴³ <http://wc10seattle.org>

⁴⁴ <http://www.altex.ch/altex-proceedings/wc-10-seattle>

⁴⁵ <http://www.na3rsc.org>

⁴⁶ <https://engage.vevent.com/index.jsp?eid=6269&seid=14&id=10>

Den 11. desember 2017 ble Næringskomitéens innstilling nr. 8 S (2017-2018)⁴⁷ avgitt og den ble godkjent av Stortinget den 6. desember. Innstillingen inneholdt følgende enstemmige vedtak:

Komiteén mener at innenfor rammen av regjeringens forslag til statsbudsjett må de økonomiske rammene for Norecopa holdes minst på samme nivå som i 2017. Komiteén mener det er nødvendig at det sikres midler til en hel stilling til sekretariatet for Norecopa.

Forskningsrådet og NENT

Norecopa fortsetter å ha jevnlig kontakt med Forskningsrådet (se også avsnittet om ENRICH Fish).

I oktober 2017 offentliggjorde NENT (den nasjonale forskningsetiske komitéen for naturvitenskap og teknologi) nye retningslinjer for bruk av dyr i forskning⁴⁸, med en høringsfrist 11. desember. Norecopa leverte et hørings svar⁴⁹.

I 2016 lyste Forskningsrådet ut midler til et program med navnet INFRASTRUKTUR med inntil 1 milliard kroner. Norecopa søkte om finansiering for å styrke sekretariatet, sikre det langsiktige arbeidet med sin database, og skape et elektronisk system (Wiki) for å dele informasjon om metoder for å raffinere dyreforsøk. Det kom inn 92 søknader på tilsammen 5 milliarder. Norecopas søknad fikk meget bra skussmål av den utenlandske fagkomitéen som vurderte den, men den nådde ikke opp i konkurransen og Norecopa fikk et avslagsbrev i juni 2017.

Mattilsynet

Norecopa er i 2017 blitt invitert til jevnlig samarbeidsmøter med Mattilsynets forsøksdyrteam. Det antas at dette blir to ganger i året. Det første møtet ble avholdt den 20. oktober. Styremedlem Anton Krag og sekretæren Adrian Smith er oppnevnt av Mattilsynet som *ad hoc* fagekspert i forbindelse med behandling av søknader om dyreforsøk.

Oppdatering av databasene NORINA og TextBase

NORINA-databasen ble startet i august 1991⁵⁰ av Karina Smith mens hun arbeidet på Norges veterinærhøgskole (NVH). NORINA⁵¹ inneholder informasjon om produkter som kan brukes som alternativer eller supplementer til dyr i undervisning og opplæring. Noen år senere startet

---

⁴⁷<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2017-2018/inns-201718-008s>

⁴⁸ <https://www.etikkom.no/Aktuelt/Nyheter/2017/nye-retninglinjer-for-dyreforsok>

⁴⁹ <https://norecopa.no/media/8032/norecopa-uttalelse-nent-retningslinjer-081217.pdf>

⁵⁰ <https://norecopa.no/norina-database/awards/history-of-norina>

⁵¹ <https://norecopa.no/norina-database>

hun en annen database, TextBase⁵², med informasjon om litteratur innenfor forsøksdyrfaget. Da hun sluttet på NVH i 2011, inngikk Norecopa en avtale med NVH om å overta ansvaret for det videre arbeidet med begge databasene, og Karina ble engasjert hos Norecopa, med midler fra Nordisk Samfunn mot Smertevoldende Dyreforsøk. Databasene ble innlemmet i Norecopas nettsider da de nye nettsidene ble lansert den 1. juni 2016.

Kunnskapen om alternativer som ble opparbeidet i forbindelse med NORINA førte til etableringen av et multimediarom og treningsklinikk på NVH⁵³, hvor studenter kan øve på slike produkter.

Karina Smith gikk av med pensjon 31. desember 2017, etter å ha arbeidet med databasene nesten kontinuerlig i 26 år. NORINA har nå over 3.200 poster, mens TextBase har over 1.700 poster. Vi takker Karina for godt utført arbeid i mange år, og NSMSD for langvarig støtte.

Samarbeid med de andre nordiske 3R-sentrene

Danmarks 3R-Center

Norecopas sekretær har hatt tett kontakt med det danske 3R-senteret⁵⁴ siden 2013 da han ble valgt inn i styret. I 2017 ble hele styret gjenvalgt for 4 nye år. Styret fungerer også som det danske *Udvalg for Forsøgsdyr og Alternativer*, som det var pålagt å etablere i henhold til EUs forsøksdyrdirektiv. Han deltar i regi av egenperson, ikke som representant for Norecopa, men erfaringene fra dette arbeidet kommer også Norecopa til gode. I 2017 deltok han i 6 styremøter i København. Han var også ordstyrer for senterets årlige 3R-symposium, som ble arrangert i København den 7.-8. november⁵⁵ med 185 deltagere. Der hadde Norecopa en plakat om PREPARE.

---

⁵² <https://norecopa.no/textbase-database>

⁵³ <https://norecopa.no/norina-database/multimediarom>

⁵⁴ <http://www.3rcenter.dk>

⁵⁵ <https://3rcenter.dk/arrangementer/symposium-2017>

Sveriges 3R-Center

Norecopas sekretær var tilstede under åpningen av Sveriges 3R-Center⁵⁶ i Jönköping den 21. november 2017. Han ble invitert til å holde et foredrag om Refinement, som fikk tittelen *Raffinering av dyreforsøk: Askungen blant de 3 R'ene*⁵⁷.

Senteret har en stab på 8 personer og er blitt lovet 15 millioner svenske kroner årlig de tre første årene.

Disse pengene kommer i tillegg til 13-14 millioner kroner som bevilges årlig til forskningsprosjekter innen 3R av Vetenskapsrådet⁵⁸. Sveriges nasjonale komité for beskyttelse av forsøksdyr⁵⁹ fungerer som styringsorgan for senteret.

Foredragsturné i Tyskland

Sekretær presenterte Norecopas arbeid generelt, og PREPARE-retningslinjene spesielt, på fire møter under et 4-dager langt opphold i Tyskland i desember 2017. Første stopp var et foredrag til ca. 100 forskere ved Max Delbrück Center for Molecular Medicine⁶⁰ i Berlin. Dette ble etterfulgt samme dag av et møte med representanter for den nasjonale komitéen for beskyttelse av forsøksdyr samt ansatte hos Federal Institute for Risk Assessment (BfR)⁶¹. Neste dag holdt han foredrag ved avdelingen for veterinærmedisin ved Freie Universität i Berlin⁶². Den siste dagen reiste han til Hamburg og presenterte PREPARE til omlag 60 forskere ved University Medical Center (UKE)⁶³.

Norecopa i sosiale medier

Norecopa har hatt en Facebook-profil⁶⁴ siden mai 2013. Antallet som "liker" profilen passerte 500 i januar 2017 og ved inngangen til 2018 var tallet nøyaktig 600.

Norecopa opprettet også en Twitter-profil i 2016 med navnet @norecopa.

Aktiviteten på Facebook og Twitter er imidlertid ikke noen av Norecopas prioriterte oppgaver.

⁵⁶ <http://www.jordbruksverket.se/3R>

⁵⁷ <https://norecopa.no/211117.pdf>

⁵⁸ <https://www.vr.se/forskningsfinansiering/sokabidrag/vetenskapsradetsutlysningar/stangdautlysningar/projektbidragalternativametoditilldjurforsokenligt3rprincipen.5.25e86c0f1350e9e545deee.html>

⁵⁹ <http://www.jordbruksverket.se/swedishboardofagriculture/engelskasidor/animals/swedish3rscenter/aboutus/nationalcommittee.4.5593fa9915fcd5f0f543e12b.html>

⁶⁰ <https://www.mdc-berlin.de>

⁶¹ <http://www.bfr.bund.de/en/home.html>

⁶² <http://www.vetmed.fu-berlin.de/en/index.html>

⁶³ <https://www.uke.de/english/index.html>

⁶⁴ <https://www.facebook.com/Norecopa>

Øvrige aktiviteter i 2017

Norecopas sekretær har dessuten utført følgende oppdrag:

- deltatt på et møte arrangert av EU-kommisjonen i Brussel den 31. mars 2017 hvor de preliminære resultatene ble presentert fra en evaluering av direktivet 2010/63. En slik evaluering er påbudt ifølge artikkel 58 i direktivet. Før møtet hadde Norecopa svart på en spørreundersøkelse fra Kommisjonen om saken.
- deltatt i et nettverk om omsorgskultur (Culture of Care) som ble opprettet etter FELASA-kongressen i Brussel i juni 2016. Norecopas sekretær har utarbeidet nettsidene for nettverket⁶⁵. Han var medforfatter på en plakatt om nettverket på Scand-LAS symposiet i København i mai/juni 2017.
- på eget initiativ hjulpet ASAB (*Association for the Study of Animal Behaviour*) og ABS (*Animal Behavior Society*) til å oppdatere lenkene i deres felles retningslinjer for bruken av dyr i adferdsforskning.⁶⁶
- gitt innspill til den nasjonale komitéen (NCad)⁶⁷ i Nederland i forbindelse med utarbeidelse av et manuskript om *Strength of Evidence* ved planlegging av dyreforsøk.
- vært medforfatter av et kapittel med tittelen *Fish as laboratory animals* som skal inngå i en bok med tittel *The Welfare of Fish* som utgis i 2018.
- arbeidet som referee for ett manuskript hver i tidsskriftene *Laboratory Animals, Plos One* og *ALTEX (Alternatives zu Tierexperimenten)*.
- levert stoff om Norecopas aktiviteter til *ecopas* spalte i tidsskriftet *Alternatives zu Tierexperimenten (ALTEX, juni 2017)* og til Francopas nyhetsbrev.
- vært medlem av organisasjonskomitéen for Scand-LAS symposiet som arrangeres i Kristiansand i april 2018. Styremedlem Siri Knudsen er leder for komitéen.
- gitt muntlige råd om innholdet i dyrepleierstudiet til Nord universitet, Bodø.
- foreleste om alternativer til dyreforsøk til to klasser ved Kristiansand Katedralskole i januar 2017.
- mottatt en utmerkelse fra Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA) ved en mottagelse i London den 17. juni 2017. Utmerkelsen, med navnet *Sir Patrick Moore award*⁶⁸ var for 'outstanding contributions to animal welfare science'.⁶⁹

---

⁶⁵ <https://norecopa.no/alternatives/culture-of-care>

⁶⁶ <https://norecopa.no/3r-guide/guidelines-for-the-treatment-of-animals-in-behavioural-research-and-teaching>

⁶⁷ <https://english.ncadierproevenbeleid.nl>

⁶⁸ <https://www.rspca.org.uk/getinvolved/honours/categories>

⁶⁹ <http://norecopa.no/media/7833/press-release.pdf>